

ACROCEPHALUS

LETNIK VI
VOLUME VI

ŠTEVILKA 25
NUMBER 25

SEPTEMBER 1985
SEPTEMBER 1985

ACROCEPHALUS

dvomesečno glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Jugoslavija
bimonthly journal of Bird watching and bird study association of Slovenia, Yugoslavia

naslov uredništva
editorial address 61000 Ljubljana, Langusova 10

urednik
editor Iztok Geister
64202 Naklo, Pokopališka 13, tel. 064 47170

uredniški svet
editorial council Iztok Geister, Janez Gregori, Boris Kryštufek,
dr. Sergej D. Matvejev, Dare Šere,
dr. Andrej Župančič

oblikovalec
designer Iztok Geister

tipkanje
typing Elizabeta Beševič

lektorja Janko Kovačič (za slov.-for slov.)
Hinko Ciglič (za ang.-for engl.)

tisk
print Sitotisk Janja Andrej Košir
Žeškova 5, Kranj

cena
price 100 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE - JUGOSLAVIJA
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA - YUGOSLAVIA

naslov
address Langusova 10, 61000 Ljubljana

predsednik
president Rudolf Tekavčič
61351 Brezovica 350, tel.: 061 653506

podpredsednik
vicepresident Dr. Andrej Župančič
Veselova 10, 61000 Ljubljana,
tel.: 061 216974

tajnik
secretary Tomi Trilar
Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj

blagajnik
treasurer Dare Šere
Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana
tel.: 061 348274

žiro račun 50101 - 678 - 73884

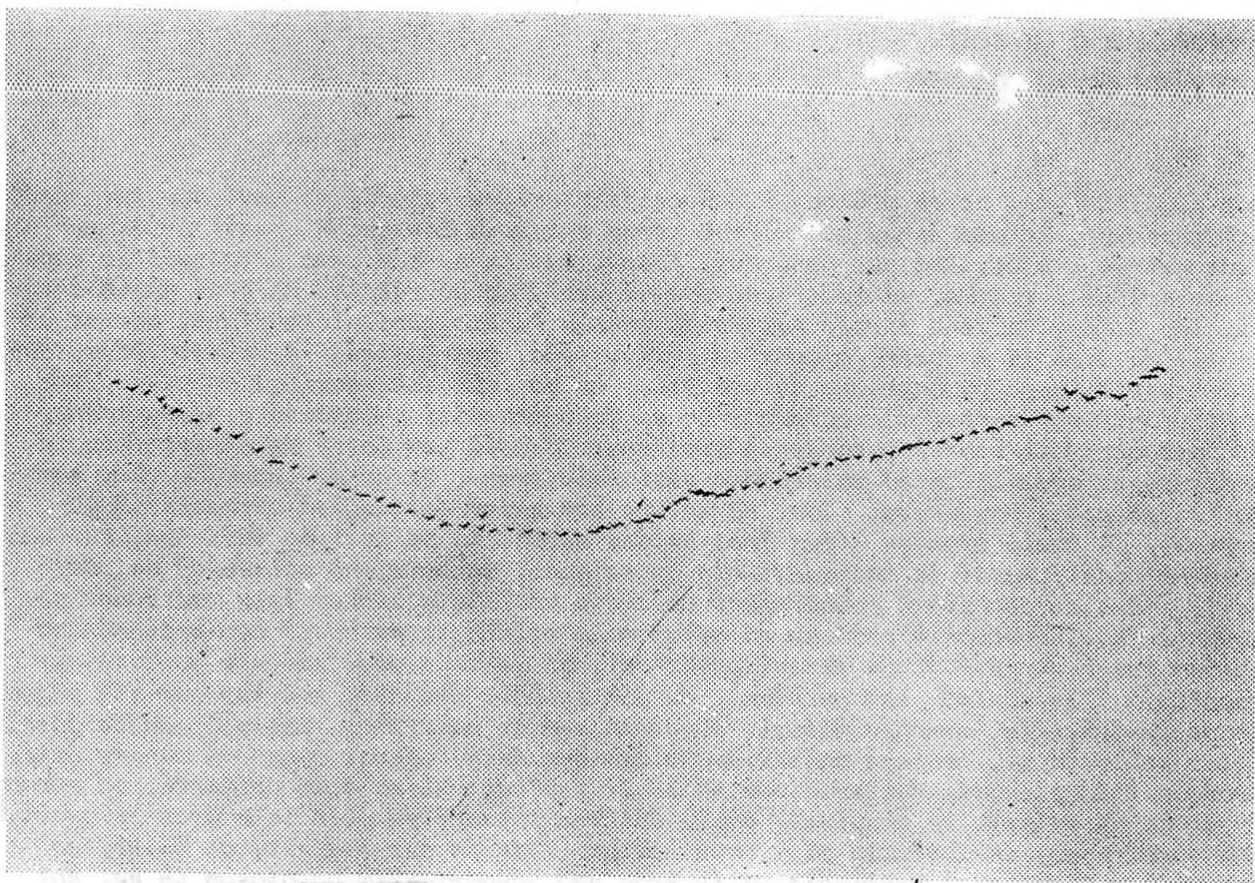
izvršilni odbor Franc Bračko, Janez Gregori, Peter Grošelj,
Dr. Sergej D. Matvejev, Slavko Polak,
Andrej Sovinc, Dare Šere, Borut Štumberger,
Rudolf Tekavčič, Tomi Trilar, Dr. A. Župančič

letna članarina 800 din za posameznike (400 din za di-
jake in študente) in 2.000 din za usta-
nove.

Moraliteta o gosih Morality about geese

Dne 30.1.1985 sem se ob prihodu v Sečoveljske soline napatil po novi dovozni cesti za dinosavre, ko sem nekaj sto metrov stran v bazenu Fontanige opazil pristanek jate neznanih gosi. Brž sem pripravil fotoaparatus in se skrivoma priplazil do zapuščene solinske stavbe, od koder sem predvideval, da bo razgled na gosi najugodnejši. Ker iz skrivališča zaradi nasipa ob kanalu Peketo gosi nisem videl, sem se odločil, da čimbolj neopazno stopim iz skrivališča, brž pogledam z daljnogledom, dočim vrsto, nato pa napravim še posnetek, ki bo lepo dokumentiral dogodek. Tudi v priročnik nisem pozabil pogledati in si tako osvežiti predstavo o najpomembnejših prepoznavnih znakih posameznih vrst gosi. Stopil sem torej iz skrivališča in presenečeno opazil, da so zalezovane gosi zelo temne, vsekakor temnejše, kot sem po slikah sodeč pričakoval. Gos, na katero sem skozi daljnogled osredotočil pozornost, je imela oranžen kljun brez beline okrog, to pa je bilo tudi vse, kar sem nazorno videl, kajti že naslednji hip so se gosi, vznemirjeno oglašujoč se, dvignile, tako da sem jih v fotografski objektiv ujel že v nizkem letu nad vodno površino. "Koliko skrbnih priprav za nekaj tako bežnih trenutkov," sem resignirano novnem pregledu priročnika sem se prepričal, da sem opazoval njivske gosi (Anser fabalis). V beležnici sem pripisal, da jih je bilo dvajset, kolikor sem jih potem ko so se dvignile, mrmraje naštel. Dopoldan sem še nekajkrat opazoval manjše jate, ko so se dvignile, mrmraje naštel. Dopoldan sem še nekajkrat opazoval manjše jate, krožeče nad solinami, dokler nisem ob 16.17 zagledal klina s 26 primerki, od strani pa ga je spremljala še skupina 7 gosi. Celotna eskadrilja je hitela proti planoti, imenovani Kras, in izginila za njenim hrbtom. Toda že čez 5 minut, ob 16.22, so se vrnile, torej so le zarisale velik krog nad Savudrijskim polotokom in se, kot da bi nekaj pozabile, vrnile nad soline. Najbrž so se res vrnile po zamudnike, saj je nova jata, kot sem kasneje ugotovil, štela nič manj kot 70 primerkov. Kako velika je bila jata, pove tudi pripetljaj, da v trenutku, ko so gosi letele točno nad mano in so mi bile torej najbližje, objektiv fotografskega aparata ni zajel preveč razpotegnjenega klina in sem s pritiskom na sprožilec moral počakati, da so se dovolj oddaljile.

Kot rečeno, sem bil prepričan, da sem opazoval njivske gosi. Naneslo pa je, da sva se kmalu zatem srečala z našim vrlim tajnikom, kolegom Tomijem Trilarjem, ki je bil, ne da bi eden za drugega vedela v Sečoveljskih solinah dan za mano, dne 31.1. Navdušeno mi je pričel pripovedovati o beločelih gosih (Anser albifrons), ki da jih je tamkaj opazoval. Samozavestno sem podvomil, da so to res bile beločele gosi, če sem pa sam dan poprej na istem mestu opazoval njivske gosi. Razvnela se je polemika, ki jo je umirila šele moja napoved, da bo bitko odločila dokumentarna fotografija. Zanašajoč se na trden dokaz, sem se samozadovoljno muzal, ko sva se poslovila, in nestrpno čakal dan, ko bodo moje gosi, seveda njivske, spet zagledale luč sveta. Toda njihovo ponovno življenje na fotografiji je žal veliko bolj mračno od tistega v naravi. S posnetkov, napravljenih s 50 mm objektivom, razen števila ptic, ni mogoče razbrati ničesar o njihovi vrstni pripadnosti saj je na svetlejšem nebu videti le leteče silhete. Medtem je Tomi v rubriki Iz ornitološke beležnice prepričljivo opisal, kako je razločno videl belino nad kljunom, kar mu gre seveda brez pomislekov verjeti, saj si tega ne bi izmislil. Kje sem potemtakem napravil napako, kako sem kljub temu, da sem razločno videl gos brez beline okrog kljuna, zabredel v zmoto, v položaj, ko niti dokaz vseh dokazov, za kar je fotografija od nekdanj veljala, ne more premakniti tehnice v prid moji determinaciji. Tuhtal sem in premišljeval in se odločil, da ponovno natančno pregledam vse priročnike. Kar brž sem odkril, da mladostni primerek beločele gosi prav tako kot njivska gos nima beline okrog kljuna. V Petersonovem priročniku je ta razlika jasno naznačena, v Heinzlovem, ki ga zavoljo žepnega formata prenašam s sabo, pa je ta razlika komajda zaznavna na majhni, nejasno upodobljeni risbici ptice v letu.

- 15.30.1.1985 v Sečovljah opazovana jata gosi, verjetno beločelih (*Anser albifrons*),
(I. Geister).
15. On Januar 30th at Sečovlje observed geese, probably the White-fronted Goose
(I. Geister).

in hrabrim občutkom, da sem te zmote nemara veliko bolj vesel kot pravilne determinacije. Zakaj? Ali mogoče zato, ker v spoznanju ni rivalitete? V petindvajsetih številkah naše revije se mi je ta občutek dodobra utrdil.

Iztok Geister

Rdečenogi martinec *Tringa totanus* gnezdi v Sloveniji

Redshank *Tringa totanus* breeds in Slovenia

V Evropi gnezdi rdečenogi martinec *Tringa totanus* v skandinavskih in vzhodnoevropskih državah, na Islandu in Veliki Britaniji, v severnih srednjeevropskih državah in v južni Španiji. Znana so tudi lokalna gnezdišča v drugih evropskih državah (Peterson, Mountfort, Hollom 1984). V Sloveniji je bil rdečenogi martinec opazovan v času preleta in letovanja (Geister, ustno). Najbližja gnezdišča so v severni Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Na preletu je od marca do sredine maja in od srede julija do konca septembra. Prezimuje na britanskem otočju, obalah Atlantika, zahodne Evrope in sredozemskih držav. Prezimuje pa tudi v tropski jugozahodni Afriki (Makatsch 1981).

11.5.1985 so bili na Cerkniškem polju med vasjo Dolenje jezero in Dolenja vas opazovani trije primerki rdečenočnega martinca. Zadrževali so se na zamočvirjenem in delno poplavljenem travniku. Dva primerka sta se zadrževala skupaj, medtem ko se je eden zadrževal ločeno. Največjo pozornost je vzbudil primerek, ki je zletel s tal in v zraku pel ter s perutmi skoraj lebdel na mestu.

6.6.1985 je bil v istem okolišu opazovan samec, ki se je zadrževal poč poč v zraku, pri tem pa se je tudi svarilno oglašal. Z svojim obnašanjem in oglašanjem je dal slutiti, da ima v bližini gnezdo.

14.6.1985 je bila v tem okolišu odkrita tudi samica, vendar gnezdo ni bilo najdeno. Samec se je obnašal kot običajno.

18.6.1985 se je samec spet svarilno oglašal, vendar se je takoj spustil na tla. Od tam pa je s tal vzletela tudi samica. Takoj zatem pa sta s tal vzletela še dva mladiča. Po nezkušenem letu se je videlo, da sta to mladiča rdečenočnega martinca. Mladiča sta imela za razliko od staršev manj intenzivno obarvane rdeče noge, tudi ni bilo videti, da bi imel

mladič del kljuna rdeče obarvan. Belina v perutih pa je bila enaka kot pri starših.

Gnezdilci tega predela so še: priba *Vanellus vanellus*, poljski škrjanec *Alauda arvensis*, rumena pastirica *Motacilla flava cinereocapilla*, repaljščica *Saxicola rubetra* in trstni strnad *Emberiza schoeniclus*.

16. Rdečenogi martinec (Curth)
16. Redshank (Curth)

Slika 1. Gnezditvena razširjenost rdečenočnega martinca v Evropi (Peterson etc.)

Figure 1: Breeding distribution of the Redshank in Europe (Peterson etc.)

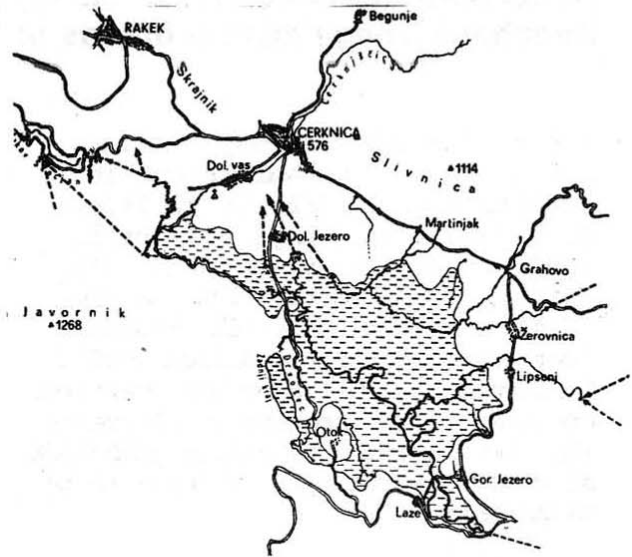
Rdečenogi martinec gnezdi na zamočvirjenih travnatih površinah, ob jezerih in obalah, barjih in podobno. Samica znese običajno aprila ali maja štiri jajca, ki jih vali 22 - 25 dni. Mladiči samostojno letijo po 25 dneh, samostojnost pa dosežejo po 40 dneh. V nevarnosti samica gnezdo pokrije s travo.

Ob tem se lahko vprašamo ali je gnezdenje rdečenogega martinca na Cerkniskem jezeru res novejšega izvora. Gregorijeva razprava namreč navedene lokalitete ne obravnava (Gregori 1979). Pač pa je P. Grošelj 28.5.1983 opazoval rdečenogega martinca desno od nasipa, ki povezuje Dolenje jezero z nasprotnim bregom (vir OAS). Favniistični in gnezditveni podatek o rdečenem martinu na Cerkniskem jezeru dopolnjuje dosedanji seznam ptičev Cerkniskega jezera. Ta podatek ravno tako dopolnjuje Katalog favne Jugoslavije.

Rdečenogi martinec je novi gnezdilec ornitofavne Slovenije in tako naj bi tudi ta podatek in prispevek dodatno podkrepil trajno zaščito Cerkniskega jezera. Poznana je zamisel, da bi jezero začeli izkoriščati v vodno-energetske namene, s tem pa bi za večno izgubili enkratno lokaliteto nacionalnega pomena.

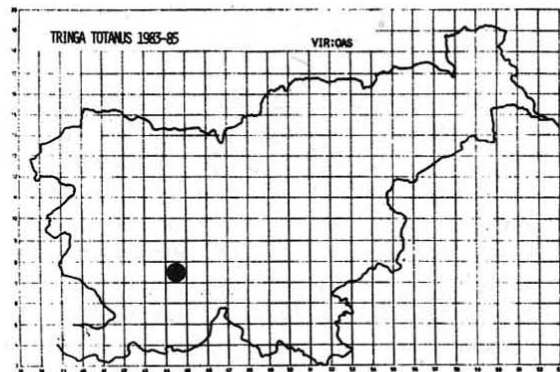
LITERATURA

- Gregori, J. (1979): Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniskega jezera in bližnje okolice. Acta carsologica VIII, 1978.
- Harrison, C. (1975): Jungvögel, Eier und Nester aller Vögel Europas Nordafrikas und des Mittleren Ostens. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin.
- Matvejev, S.D., V.F. Vasić (1973): Aves. Catalogus faunae Jugoslaviae IV/3. SAZU, Ljubljana.
- Peterson, R., Mountfort, G., Hollom, P.A.D., (1984): Die Vögel Europas. Verlag Paul Parey, Hamburg und Berlin.
- Stiefel, A., H.Scheufler (1984): Der Rotschenkel. Die Neue Brehm-Bucherei 562, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.

Slika 2: Topografija Cerkniskega jezera (Iljanić)

Figure 2: Topography of Cerknica Lake (Iljanić)

Slika 3: Gnezditvena razširjenost rdečenogega martinca v Sloveniji (OAS)

Figure 3: Breeding distribution of the Redshank in Slovenia (OAS)

SUMMARY

In June 1985 a territorial singing male, a female, and two fledged young ones of the Redshank species were frequently observed on the Cerknica Lake. We can thus presume that this species indeed breeds in this part of Slovenia which is something completely new to our country. This information is in view of the national conservation particularly welcome because of the threatening plans to convert the famous seasonal lake into an accumulation.

Dare Šere
Glinškova ploščad 12
Ljubljana

Ali mala cipa *Anthus pratensis* gnezdi v Sloveniji? Does Meadow Pipit *Anthus pratensis* breed in Slovenia?

Mislil sem, da bom lahko zapisal naslov nekoliko drugače, brez vprašaja. Stvari pa so se obrnile nekoliko po svoje. A vseeno je vprašanje toliko zanimivo, da ga kaže skupaj pretuhtati - in po možnosti v bodoče tudi rešiti.

Gnezdenje male cipe v Sloveniji ni poznano (Matvejev-Vasić, 1973), niti ni zanesljivih podatkov o njenem gnezdenju v drugih predelih Jugoslavije (Matvejev, 1976: 81).

Ko smo si 27.6.1973 s kolegi z Zavoda za spomeniško varstvo iz Maribora ogledovali naravne znamenitosti Štajerske, smo se ustavili tudi v Cegonci, hrastovem gozdu v bližini Slovenske Bistrice. Na bližnji travnik smo šli pogledat znamenita jezera "Morska oka". Mojo pozornost je pritegnil samec cipe, ki je neutrudno pel in se območno spreletaval na bližnjem rahlo zamočvirjenem travniku. Pel je podobno kot drevesna cipa, zadnji del napeva pa je bil povsem drugačen, končal se je z zvonkim "klinkanjem". Samec je med petjem poletel kvišku, pri zadnjem delu pesmi pa v značilnem letu spet pristal na tleh. Brez dvoma je bil to samec male cipe, *Anthus pratensis*.

Ponovna priložnost, da sem obiskal ta predel, se mi je ponudila 17.6.76. Tedaj sta tu pela dva samca male cipe. Petje sem kontroliral s posnetkom na magnetofonskem traku. V bližini je pela tudi drevesna cipa *Anthus trivialis*. Zanimivo je, da je petje drevesnih cip v teh predelih nekoliko drugačno, kot sem ga bil vajen. Petje je bolj zvonko, kot bi se malo "nalezle" petja male cipe. Tega dne sta peli dve mali cipi tudi v Račah, in sicer v zamočvirjenem delu, poraščeni z ločkom, zahodno od ribnikov.

Ko sem 11.6.1982 prišel ponovno v Slovensko Bistrico, se dolgo nisem znašel, kje je travnik, ki sem ga iskal. Končno sem se moral sprijazniti z resničnostjo: kjer je bil travnik z malimi cipami, je bila velika njiva, zasejana s pšenico, kje so bila

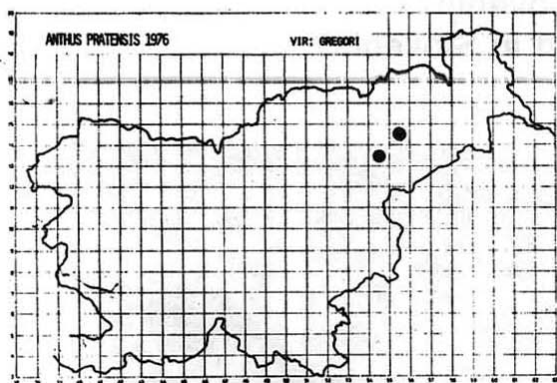
17. Mala cipa (I. Geister)
17. Meadow Pipit (I. Geister)

Slika 1: Gnezditvena razširjenost male cipe v Evropi (Peterson etc.)
Figure 1: Breeding distribution of the Meadow Pipit in Europe (Peterson etc.)

"Morska oka", pa je dalo slutiti le nekaj trstov v krogu krnjave pšenice.

Končne potrditve o gnezdenju male cipe v Sloveniji tako nisem dobil, ostali so podatki za leti 1973 in 1976. Vprašanju njenega gnezdenja v Sloveniji moramo posvetiti vso pozornost. Primerna mesta za njeno gnezdenje so predvsem rahlo zamočvirjeni (zato manj obdelovani!) travniki (npr. v okolici Pragerskega, Slovenskih Konjic, Slovenske Bistrice, Rač itd.).

Slika 2: Gnezditvena razširjenost male cipe v Sloveniji (Gregori)
Figure 1: Breeding distribution of the Meadow Pipit in Slovenia (Gregori)

LITERATURA

- Matvejev, S.D., V.F. Vasić, (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae. Aves IV/3, SAZU, Ljubljana.
Matvejev, S.D., (1976): Pregled faune ptica Balkanskog poluostrva. Posebna izdaja, knjiga 46, SANU, Beograd.

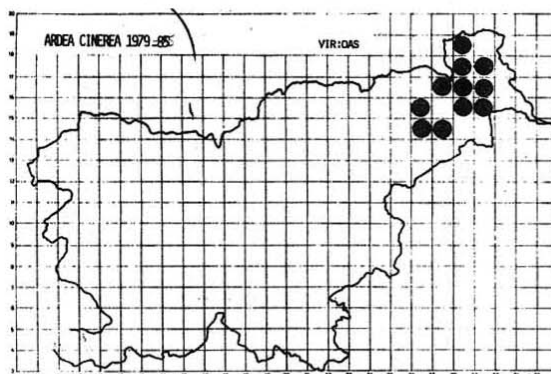
SUMMARY

In 1973 and 1976 the author observed, in two localities in the north-eastern Slovenia, territorial singing males of the Meadow Pipit species in their breeding period. Later they were not seen there any longer, while one of the localities was even destroyed. Breeding of this species has not been known in our country, so that a question is raised, if the Meadow Pipit should be counted as a new Slovene breeder.

Janez Gregori,
Podkoren 72,
64280 Kranjska Gora

Kolonija sive čaplje *Ardea cinerea* v Bišu ogrožena A threat to the Grey Heron *Ardea cinerea* colony at Biš

Dne 4.4.1985 sem obiskal kolonijo sivih čapelj v Bišu blizu Lenarta v Slov. goricah, da bi ugotovil število zasedenih gnezd. Bližajoč se koloniji v jelševem gozdičku sredi obširnega polja, sem presenečen obstal. Ugledal sem podrtá drevesa, ki so bila del kolonije. Številna gnezda so ležala na tleh in nemo pričala o nevestnem početju človeka. Verjetno je kmet jelše posekal zaradi potrebe po drvih, kar pa ne opravičuje uničevanja gnezd sive čaplje oziroma ogrožanja cele kolonije. O tem žalostnem primeru sem obvestil tudi Zavod za spomeniško varstvo Maribor, ki bo ustrezno ukrepal čeprav kolonija ni zavarovana.

Slika 1: Gnezditvena razširjenost sive čaplje v Sloveniji (OAS)
Figure 1: Breeding distribution of the Grey Heron in Slovenia (OAS)

18. Razdejanje v koloniji sive čaplje v Bišu (F. Bračko)
 18. Devastation in the Grey Heron colony at Biš (F. Bračko)

Kljub vznemirjanju pa so se dostojanstvene sive čaplje pripravljale na gnezditve. Opazil sem nakaj novo zgrajenih gnezd, saj je bilo najmanj 15 uničenih. V koloniji sem naštel 50 odraslih primerkov, ali 25 parov, prav toliko je bilo tudi vidno zasedenih gnezd.

Dne 29.6.1985 sva s S. Beloglavcem ponovno obiskala kolonijo in naštel 30 gnezd z mladiči, ki so že lazili po vejah in nekateri tudi leteli. Kolonija v Bišu številčno upada. Leta 1983 sem naštel nad 50 zasedenih gnezd, leto kasneje pa samo 45. Čeprav so 3 leta zelo kratka doba za spremljanje populacije sive čaplje, je upadanje očitno. Eden izmed vzrokov je tudi sekane dreves v sami koloniji, saj po sledovih sodeč, sekajo jelše že vrsto let in se gozdiček vidno

manjša ter spreminja v obdelovalno polje. Zato je lokaliteto nujno treba zavarovati, ker obstaja nevarnost, da nekega dne sivih čapelj v Bišu ne bo več.

SUMMARY

The author describes how the breeding Grey Heron colony was destroyed at Biš in the north-eastern Slovenia. In early April, when the herons just began to breed, a farmer felled a number of trees with heron nests. Thus he imperilled the colony which is from year to year smaller (1983: 50, 1984: 45, 1985: 30 nests). The locality is not protected.

Franc Bračko
 Gregorčičeva 27
 62000 Maribor

Planinski orel *Aquila chrysaetos* gnezdi tudi v slovenskem Primorju Golden Eagle *Aquila chrysaetos* breeds also in the littoral Slovenia

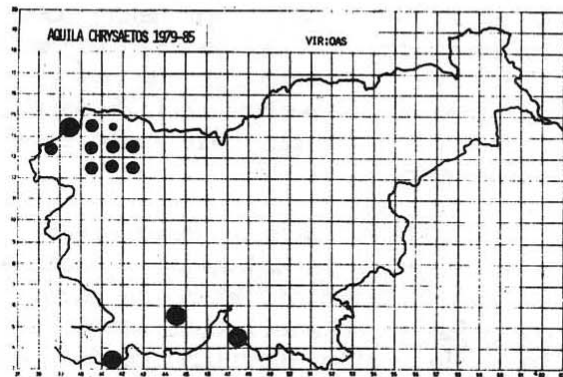
Dne 1.5.1985 se je skupina ornitologov odpravila iz Movraža (tam smo namreč imeli tabor) proti Sočergi. Bil je neverjetno vroč dan, zato smo skupaj sklenili, da gremo v Oliko, v tankajšnje gostilno. Po naporni hoji tistega vročega dne, smo si ob cesti privoščili kratko pavzo. Ponovno smo imeli priložnost opazovati neznanega orla, ki je krožil nad nami (nekaj dni prej smo ga opazovali v okolici Movraža), potem pa izginil za griči.

Tihomir Makovec, ki se nerad loči od svojega daljnogleda, nas je opozoril na kup vejevja v steni, in ni nam preostalo nič drugega, kot da smo šli pogledat. Ko smo priplezali na vrh stene, so se vrstila presečenčenja. Odkritja M. Miklavca, ki se je stegnil čez rob stene, da bi videl v gnezdo, so se kar vrstila. Najprej kos zajčje noge, jajčna lupina in končno dva puhasta mladiča. Še spust po vrvi, nekaj posnetkov gnezda in že smo veselo odšli proti Oliki, kjer smo se zaslužno odžejali.

K orlovemu gnezdu smo se ponovno odpravili 12.5.1985 z A. Župančičem. V gnezdu sta bila še vedno dva puhasta mladiča, stara približno mesec dni. Ker smo vedeli, da se mladi orli izpeljejo šele po 12 tednih, smo prihajali k orlovemu gnezdu samo enkrat mesečno, tako smo jih čim manj motili. 8.6.1985 je bil v gnezdu samo 1 mladič velikosti purana, ki smo ga tega dne tudi obročkali. 7.7.1985 smo bili zadnjič pri orlovem gnezdu. Mladi orel je bil že v celoti operjen, le na glavi je imel nekaj ostankov belega puha. Navadno leže orlica le po dve jajci in ju vali 44 dni. Mladi orličiči so sprva še sivo beli, kasneje belo volnati in slepi skoraj 14 dni. V "bratskih" bojih v gnezdu dostikrat najmlajši orlič izgubi življenje in le redki so primeri, da se obdržita oba. Po izračunih, ki smo jih naredili s pomočjo danih podatkov, je orlica znesla prvo jajce 7.3.1985, mladi orličič pa je poletel okoli 12.7.1985. Gnezdo v Sočergi je precej obsežno

19. Obročkanje mladiča planinskega orla na gnezdu v Sočergi, 8.6.1985 (D. Ota)
19. Ringing of a young Golden Eagle in the nest on June 8th 1985 at Sočerga (D. Ota)

Slika 1: Gnezditvena razširjenost planinskega orla v Sloveniji (OAS)
Figure 1: Breeding distribution of the Golden Eagle in Slovenia (OAS)

in verjetno sta orla na tem mestu gnezdila že pred leti.

Znano je, da par orlov redkokdaj uporabi eno gnezdo dve leti zapored, zato imata na svojem teritoriju več gnezdišč, ki jih z leti menjujeta, pač odvisno od hrane in nekaterih drugih dejavnikov. Po opombi A. Župančiča je orlji par iz Sočerge verjetno isti, ki je gnezdil pod Nansom in v Koritnicah.

Marsikdo se bo spraševal, kako da si je izbral prav Sočergo za gnezdišče, ko pa je v Alpah dovolj prostora zanj, pa še bolj nedostopno je. Vendar orlova prvotna prebivališča so bile skalne stepe, obmorske čeri in samotne ravnine, od tod pa se je pred človekom umaknil v gore. V Dalmaciji gnezdi planinski orel v Mali Paklenici, na Škotskem pa gnezdi orli neposredno nad gladino morja, na previsnih skalnih čerih. Gnezdo v Sočergi je do sedaj gnezdo na najnižji nadmorski višini, okoli 300 m.

Navsezadnje tudi ime planinski orel ni najbolj posrečeno in bi bilo primerneje zlati orel, vendar je že tako, da ga bomo tudi v bodoče imeli za planinskega.

SUMMARY

In Slovenia the Golden Eagle breeds primarily in the Alps. In the Karstic region breeds (according to the available data) a single pair which is of course changing its nesting place. We presume that this year this particular pair breed in the Slovene part of Istria no more than 300 meters above the sea what is quite a sensation for our circumstances.

*Iztok Škornik
Krožna cesta 10
66000 Koper*

Mali strnad *Emberiza pusilla* ugotovljen v Sloveniji **Little Bunting *Emberiza pusilla* confirmed in Slovenia**

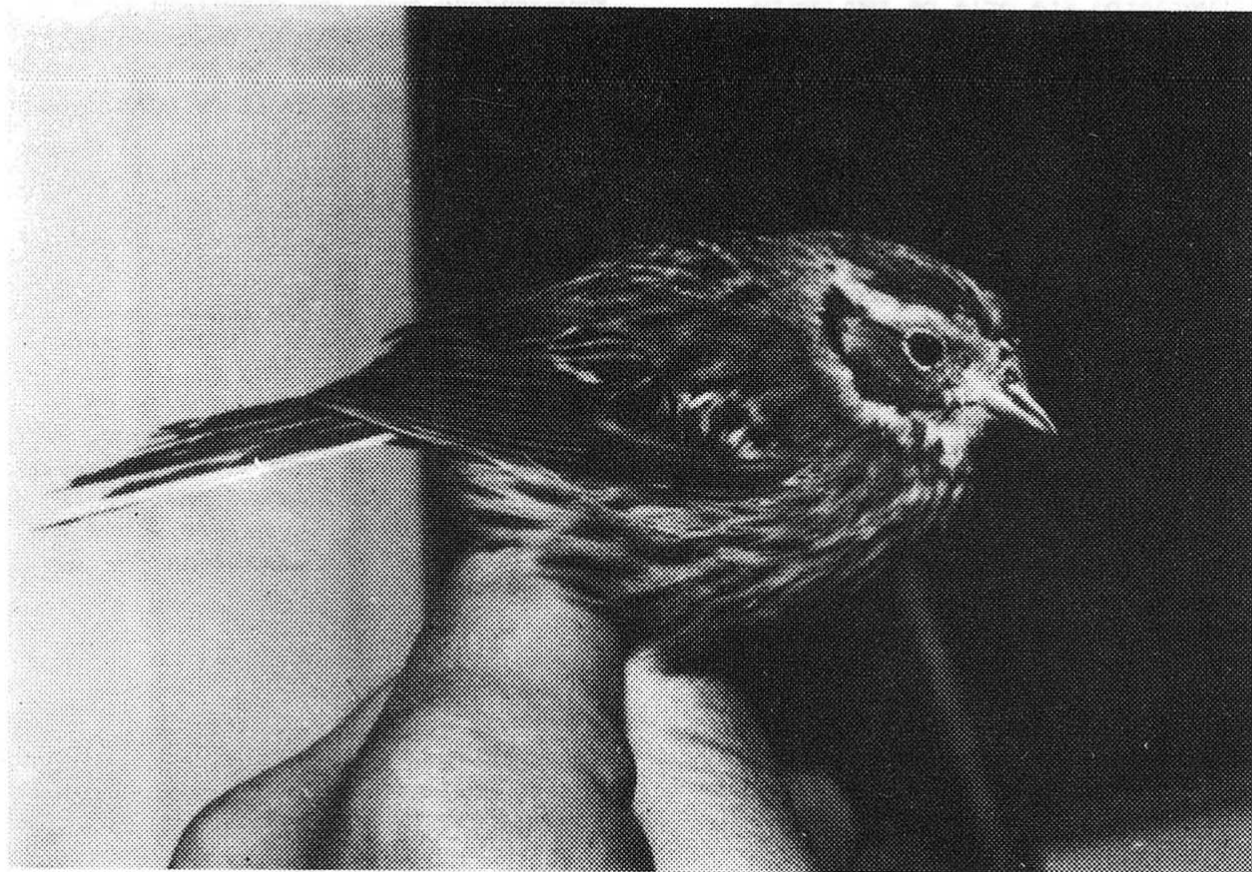
V obdobju 1973-1984 smo v Sloveniji ujeli nekatere nove in redke vrste strnadov *Emberizidae*. Ujete so bile naslednje vrste: laponski ostroglež *Calcarius lapponicus*, beloglavi strnad *Emberiza leucocephala* in gozdni strnad *Emberiza rustica*. Sedaj pa se jim je pridružil še mali strnad *Emberiza pusilla*.

Domovina malega strnada *Emberiza pusilla* je severno območje Palearktike, in to od severne Skandinavije do vzhodne Sibirije (Voous 1962). Je selivec in prezimuje v jugovzhodni Aziji, v jesenskem in zimskem času pa je bil mali strnad opazovan in ujet skoraj po vsej Evropi. Iz ornitološke literature se vidi, da je mali strnad veliko bolj pogost, kot bi pričakovali. Najbolj številni so podatki iz zahodne Evrope, imamo pa tudi podatke z Malte, iz Italije, Švice in Avstrije. Podatki so dobljeni v času od oktobra do aprila.

Dne 9.2.1985 je Bojan Mali, zunanji sodelavec kustodiata za ornitologijo Prirodoslovnega muzeja Slovenije, ujel v vasi Kleče (Ljubljana) neznanega majhnega strnada, katerega je nato še živega prinesel v muzej. Pri pregledu ustrezne ornitološke literature in ob zbranih biometričnih podatkih je bilo ugotovljeno, da gre v tem primeru za malega strnada *Emberiza pusilla*. Omenjeni primerki malega strnada hrani Prirodoslovni muzej Slovenije v svoji študijski zbirki.

Oglejmo si biometrične podatke in morfološke značilnosti, na osnovi katerih smo določili vrsto (Tabela 1)

Razen biometričnih podatkov so bile ugotovljene še naslednje morfološke značilnosti, ki so dokazovale nesporo determinacijo. Naštejmo jih samo nekaj:

20. Mali strnad ujet 9.2.1985 v Klečah pri Ljubljani (D. Šere)

- proge po prsah so tanke in temne barve, za razliko od samice trstnega strnada *E.schoeniclus*, ki ima te proge debelejšje in obrobljene rjavo;
- jasno poudarjena svetlo rjava temenska peresa, kakor tudi lešnikova barva krovnih peres ušesa -

20. Little Bunting, caught on February 9th 1985 at Kleče near Ljubljana (D. Šere)

- ta krovna peresa pa ima samica trstnega strnada sivkasta;
- zoženost 6. letalnega peresa pri malem strnadu je rahlo zaznavna, pri trstnem strnadu pa je zoženost 6. letalnega peresa izrazita in tudi daljša;
- barva nog je svetlo rjava, za razliko od trstnega strnada, ki ima

VRSTA SPECIES	DOLŽINA PERUTI WING LENGHT	RAZDALJA MED VRHOM PERUTI IN 6. LETALNIM PERESOM LENGHT BETWEEN WING-POINT AND SIXTH PRIMARY	OBLIKA ZGORNJEGA DELA KLJUNA SHAPE OF UPPER MANDIBLE
<i>E. pusilla</i> (Svensson, 1984)	64 - 74 mm	2,5 - 5 mm	raven ali konkaven
<i>E. schoeniclus</i> (Svensson, 1984)	70 - 84 mm	1 - 3 mm	konveksen
<i>E.pusilla</i> primerek iz Kleč specimen from Kleče	69 mm	3.5 mm	raven

Tabela 1: Biometrična primerjava vrst

Table 1: The biometrical comparison between the two species

običajno noge rjave ali mesnate barve;

- površen pregled tega primerka je naredil vtis, da gre za (majhno) samico trstnega strnada..

O pojavljanju malega strnada v Sloveniji in Jugoslaviji v literaturi ni podatkov (Matvejev 1976). To dejstvo je verjetno treba pripisati izredni podobnosti med malim strnadom in samico trstnega strnada. Primerek malega strnada iz Ljubljane lahko štejemo za prvi dokazni material o pojavljanju te vrste pri nas.

LITERATURA

- Bauer, K. (1954): Zwergammer *Emberiza pusilla* am Neusiedler See beobachtet. *Egretta* 4, 9.
- British Birds, (1984): The "British Birds" List of Birds of the Western Palearctic.
- Geister I., D.Šere, (1974): Novo ugotovljene vrste ptic pevk v Sloveniji. *Proteus*, 37 (1):3.11.
- Eades, R.A. (1984): Little Bunting wintering on stubble field in England. *British Birds* 77: 6160617.
- Kilzer, R. (1975): Zwergammer *Emberiza pusilla* in Wald am Arlberg! *Egretta* 18, 24.
- Matvejev, S.D. (1976): Pregled Faune ptica balkanskog poluostrva, I: Piciformes et Passeriformes. SANU, Posebno izdanje, 252 : 254, Beograd.
- Mills, David G.H. (1982): Leg coloration of Little and Reed Buntings. *British Birds* 75: 290 : 291.
- Svensson, L. (1984): Identification Guide to European Passerines. Naturhistoriska Riksmuseet Stockholm.
- Šere, D. (1980) : Beloglavi strnad *Emberiza leucocephala* v Sloveniji. *Acrocephalus*, 3: 39-40.
- Šere, D. (1980): Gozdni strnad *Emberiza rustica*, prvič ujet v Sloveniji. *Acrocephalus*, 1: 17.
- Šere, D. (1980) : Laponski ostroglež *Calcarius lapponicus*. *Acrocephalus*, 6: 101.
- Šere, D. (1981) : Snežni strnad *Plectrophenax nivalis*. *Acrocephalus*, 7: 16.

Šere, D. (1982) : Ptiči Stožic pri Ljubljani, 1972 - 1982 - Favnični pregled, obročkanje in najdbe. *Acrocephalus*, 13 - 14: 33.

Vinogradova, N.V., Doljnik, V.R., Efremov, V.D., Paevskij, V.A. (1976): Opređenje pola i vozarsta vorobinijih ptic fauni SSSR. Akademija nauk SSSR, Zoologičeskij institut. Moskva. Str.: 145.

Voous K., H., (1962): Die Vogelwelt Europas und ihre Verbreitung. Parey Hamburg und Berlin.

Wallace, D.I.M. (1980): Distinguishing Little and Reed Buntings. *Frontiers of Bird Identification*, 236 - 244.

Winkler, R., (1984): Avifauna der Schweiz, eine kommentierte Artenliste. I. Passeriformes, *Der Ornithologische Beobachter*, Beiheft 5, 1984: 59.

Slika 1: Gnezditvena razširjenost malega strnada v Evropi (Makatsch)

Figure 1: Breeding distribution of the Little Bunting in Europe (Makatsch)

SUMMARY

In the village of Kleče near Ljubljana a Little Bunting, presumably a female, was caught on February 9th, 1985. This is the first specimen of this kind found within Slovenia and also Yugoslavia. The main reason why this species has not been confirmed before probably lies in the great resemblance between the Reed and Little Bunting.

Dare Šere
Glinškova ploščad 12
61000 Ljubljana

Od kod ovratniški papagajček *Psittacula krameri* na slovenski obali? How can Ring-necked Parakeet *Psittacula krameri* occur on the Slovene coast?

Ovratniški papagajček *Psittacula krameri* spada v družino papagajčkov *Psittacidae* in predstavlja zelo razširjeno prehodno obliko med afriškimi in indo-malajskimi ter avstralskimi papagajčki. Živi v Afriki od Senegalije do Etiopije in na velikem delu Indije ter na Cejlonu. Dolg je 39 do 41 cm, od tega odpade dobrih 25 cm na dolg in tanek rep. Je pretežno travnato zelene barve, po ramenih in po krilih skoraj zeleno rumen, po licih in po obeh straneh vratu je nežno vijolično do nebesno moder; samček ima pod vratom črno in po zatilju rožno rdečo proggo. Ima rumene oči, ozek očesni kolobar, rdeč kljun in sive noge. V Afriki je gozdni ptič, kjer prevladujejo gmovnati in trnjevi sestoji, v Indiji pa je pravi človekov spremljevalec, ki gnezdi pogosto celo v poslopjih in zidnih luknjah. Živi tudi v planinskih predelih nad 1500 m nadmorske višine. Dobro in hitro leti, slabo pleza, po tleh pa se nemočno ziblje. V Indiji dela škodo na poljih in v sadovnjakih, v Afriki pa se zadovolji z gozdnim semenjem in s sadeži.

Začelo se je 29.6.1983, ko smo v prijetni in zabavni družbi proslavljali uspešen zaključek raziskovalnega tabora "SEČOVLJE 83". Guido Mahnič, lastnik gostišča v Dragonji, nas je povabil, da si ogledamo njegovo lovsko sobo. Med njegovimi trofejami, med njimi siva čaplja *Ardea cinerea*, velika bobnarica *Botaurus stellaris* in nekatere druge zaščitene vrste, sta v ozadju kraljevala nagačena primerka zelene papige. Ko smo lastnika povprašali, kje je ti dve papigi dobil, nam je kratko pojasnil, da ju je ustrelil na Sečoveljskih solinah oktobra 1975, novembra 1976 pa še eno. Po njegovih besedah pa se je v tistem času na solinah zadrževalo več zelenih papig.

Dne 13.1.1981 pa so kolegi (Makovec, ustno) opazovali 6 primerkov ovratniškega papagajčka na kuruzišču v Polju (Škocjanski zatok). Vprašanje je bilo, kako je ta papiga prišla

na obalo. Eden od najpreprostejših odgovorov bi bil ta, da je pač pobegnila kakemu gojitelju, vendar število opazovanih papig na solinah in pa dejstvo, da je bila ta vrsta papig pred leti opazovana tudi v Škocjanskem zalivu, za ta odgovor ne zadošča.

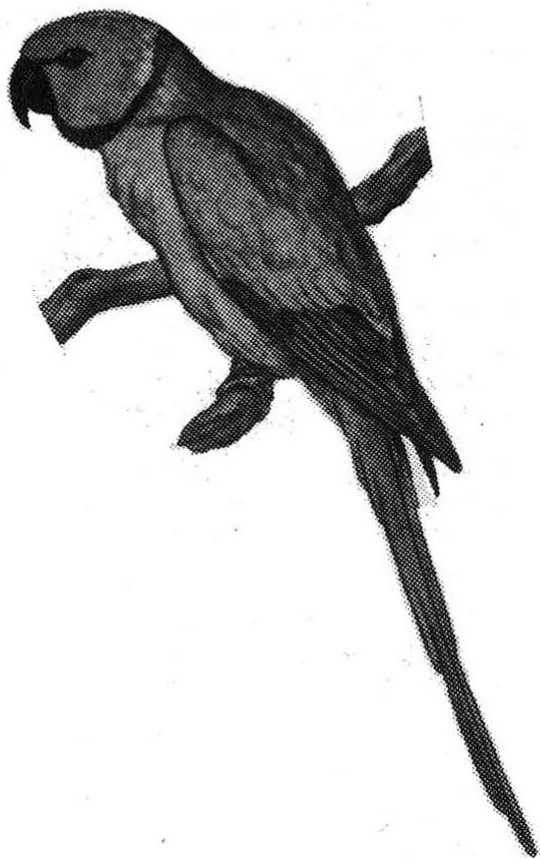
Opazovanje ovratniškega papagajčka na obali je bila do nedavna nerazjasnjena skrivnost.

V eni izmed številnih italijanske poljudnoznanstvene revije *Airone* je bil objavljen prispevek s prevedenim naslovom: Ovratniški papagajčki: iz tropov v Tržaški kras.

Avtor prispevka Pierandrea Bricchetti opisuje manjšo skupino, ki je gnezdila v Milju (Muggia) pri Trstu na lokaliteti Sv. Bartolomej, v neposredni bližini jugoslovansko - italijanske meje. Skupina papagajčkov si je za gnezditveno področje izbrala "kserotermično oazo", ki je zaščitena pred vplivi burje in v kateri na klimo vpliva tudi morje pod njo. Prva opazovanja so iz polovice sedemdesetih let (Loris Dilena, Enrico Benussi).

Takrat naj bi par teh papig ušel (ali pa je bil namerno izpuščen) in le malo podatkov je bilo o njih do pred nekaj let, ko so bila odkrita prva gnezda v starih duplih ceder, ki so jih naredile zelene žolne, ali pa so papige gnezdile celo v električnih kabinah in s tem "dale vedeti", da z gnezdišči niso preveč izbirčne, (v Aziji na tak način uničujejo pagode in posmrtni spomenike).

Avtor pravi, da je tudi v zimskem času kolonija, ki je lani štela okoli 15 osebkov, dobrega zdravja in skupaj z jatami vrabcev išče hrano po okolici (tudi pri nas). Sicer pa to ni prvi primer umetne naselitve neke vrste. Tudi v Angliji, v okolici Londona in v dolini Tamigi, je bil naseljen ovratniški papagajček. V 40-tih letih pa je kolonija vrste *Myiopsitta monachus*, ki je bila kot poskus namerno izpuščena iz zoološkega vrta, kar desetletje uspešno gnezdila v parkih Porta Venezia v Milanu.

21. Ovratniški papagajček (*Psittacula krameri*)
 21. Ring-necked Parakeet

Čeprav spektakularen dogodek, pa ga moramo občudovati z zadržkom in sumom, kajti lahko se zgodi, da se njihov gnezditveni areal razširi tudi na naše ozemlje.

V kakšni meri bi bilo to brez posledic, pa naj vsak premisli sam.

LITERATURA

- Heinzel, Fitter, Parslow (1972): Pareys Vogelbuch.
 Pierandrea Brichetti (1985): A spasso col binocolo; Parrocchetti dal collare: dai tropici al Carso triestino. Airone, str. 149.
 H.W.Smolik (1967): Živalski svet, ovratniški papagajček *Psittacula krameri*, str. 385.

Slika 1: Gnezditvena lokaliteta in mesta opazovanja ovratniškega papagajčka na slovenski obali
 Figure 1: Breeding locality and the observation spots of the Ring-necked Parakeet on the Slovene coast

SUMMARY

At Sečovlje salt-works a coastal hunter caught, in October 1975, two Ring-necked Parakeets, and another one in November 1976. Young ornithologists noticed, in January 1981, six specimens of this species in corn-fields near Koper and Ankaran. A group of these birds has been for some years successfully breeding at Milje near Trieste, virtually on the border between Yugoslavia and Italy, which is certainly not far from the mentioned localities of the winter observation spots.

Iztok Škarnik
 Krožna cesta 10
 66000 Koper

Iz ornitološke beležnice From ornithological notebook

SEVERNI SLAPNIK *Gavia arctica*

9.6.1984. sem na zajezenem jezeru Črnava pri Preddvoru dopoldne okrog dve uri opazoval in fotografiral severnega slapnika, ki se je na tem kraju menda zadrževal že dalj časa. Po pripovedi učiteljice J. Korenčan je slapnik, domnevno zapeljan od mokre asfaltne bleščave, 12.5. pristal na šolskem dvorišču in si pri tem poškodoval plavalno kožico. Učenci so ga odnesli na jezero kjer se je zadrževal vse do 26.6.

Ptič ni bil prehudo boječ, saj je ves čas plaval na odprti vodi, čeprav je bilo na bližnji obali in v čolnih nekaj ljudi; pri tem se je vseeno držal na varnostni razdalji okrog tridesetih metrov. Večkrat se je potopil pod gladino, kjer je ostajal okrog deset sekund. Potapljanje je izkoristil posebno takrat, ko se je umikal pred bližajočimi se ljudmi. Dr. Jurij Kurillo, Kranj, Vrečkova 5.

ZLATOUHI PONIREK *Podiceps auritus*

V polarni zimi 84/85, ko je temperatura krepko padla tudi do 30 stopinj pod ničlo, sem dne 21.1.1985 na redkih mestih nezaledenele Drave pod jezem Melje v Mariboru opazoval primerek zlatouhega ponirka v zimskem perju. Moram priznati, da ga prvi dan nisem mogel determinirati, šele s pomočjo Petersonovega priročnika in opisa v njem sem ga določil za zlatouhega ponirka. Sprva sem mislil, da gre za črnogrlega ponirka *Podiceps nigricollis*, ki ima značilno privihan kljun, ki ga pa ta ni imel.

drugemu izogibala. Tudi med drugimi plovci sem ponirka redkeje videl, čeprav je bila na jezeru številna družina različnih vrst rac. Na tej lokaliteti sem tega redkega severnega gosta opazoval še ves februar, nato ga ni bilo več opaziti. Franc Bračko, Gregorčičeva 27, Maribor

ČOPASTA ČAPLJA *Ardeola ralloides*

24.4.1985 sem ob Savi, Jarše pri Ljubljani, opazoval čopasto čapljo, ki se je zadrževala ob bregu reke. Verjetno jo je ustavilo sneženo vreme. To je moje tretje opazovanje te vrste na tem območju ob Savi. Dare Šere, Ljubljana, Glinškova ploščad 12.

VELIKA BELA ČAPLJA *Egretta alba*

S kolegico Ireno Furlan sva se 31. januarja 1985 mudila na krajšem izletu v Sečoveljskih solinah. Ko sva po nasipu ob Dragonji vstopala v soline, sva si na enem od poplavljenih solinskih polj pred nama ogledovala sivo čapljo *Ardea cinerea* pri iskanju hrane. V njenem ozadju sva opazila belo čapljo enake velikosti, ki je ravno tako brodirala po vodi.

Ko sva se ji približala na kakih 30 metrov, se je dvignila v zrak. Seveda sva bila pozorna na stopala, ki so bila črna. Velika bela čaplja *Egretta alba* je še enkrat zaokrožila in odletela proti kanalu Piket. Tomi Trilar, Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj.

BELOČELA GOS *Anser albifrons*

Še istega dne sva na travniku ob sečoveljskem letališču opazila gosi sive barve z oranžnimi nogami in belim perjem okrog kljuna. Po pregledu priročnika sva ugotovila, da opazujeva beločelega gosi *Anser albifrons*. Iz tabele v priročniku sva razbrala, da po barvi kljuna lahko ločimo med podvrstama. Opazovane beločelega gosi so imele mesnato rdeče kljune, torej gre za podvrsto *A. A. albifrons*.

Ko sva se jim poizkušala približati, je vseh 34 beločelih gosi odletelo proti solinam. Kasneje se je del jate vrnil in sedel na solinska polja desno od rudnika. Tomi Trilar, Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj.

ČRNA ŠTORKLJA *Ciconia nigra*

9.5. sem ob Iščici (Lj. barje) opazoval črno štokljo, ki je zletela iz izsuševalnega kanala. Popoldne sem jo opazoval še enkrat in odletela je v smeri proti Ljubljani. *Dare Šere, Ljubljana, Glinškova ploščad 12*

BELOČELA GOS *Anser albifrons*

Dne 18.1.1985 sva s kolegom M. Miklavcem odšla v Škocjanski zaliv z namenom, da fotografirava malega žagarja *Mergellus albellus*. Ko sva po nekaj urah uspešnega fotografiranja vsa premražena odhajala proti Kopru, sta se nad nama v tihem letu spustili dve neznani gosi, ki sta pristali kakih 300 m od mesta opazovanja na zaledeneli zaliv. Led nama je omogočil, da sva se gosema približala na 100 m. Iz te razdalje je bila jasno vidna bela lisa nad kljunom, bila je nekoliko temnejša po trebuhu in velikosti sive gosi.

Kasneje sta gosi vznemirjeni vzleteli, tako smo ju lahko opazovali tudi med letom ter ju določili za beločelo gos *Anser albifrons*. Isti dan smo v letu opazovali še 20 neznanih gosi. *Tihomir Makovec, Gasilska 8, 66000 Koper.*

ŽLIČARICA *Anas clypeata*

Na ribniku v Hotinji vasi sem 16.12.1984 opazil 9 neznanih rac, ki so se zadrževale skupaj z mlakaricami. Tudi velikosti so bile enake. Glava in vrat sta bila zelena, prsi pa bele. Perut je bila svetlo rjava. V letu sem opazil, da je trebuh temen. Daljša letalna peresa so bila temna. Kljun je bil sivkast in širok. Po tem opisu sem jih določil za race žličarice. *Miran Ogrin, Hotinja vas 164, 62312 Slivnica.*

NAVADNI ZVONEC *Bucephala clangula*

30.3.1984 sem s severnega brega predvojnega jezera v Bobovku splasil "črno raco z belimi sekundarnimi letalnimi peresi". Bilo je oblačno in se je mračilo, zato razen bele lise na koncu trupa nisem mogel razločiti nobenega zanesljivega znamenja. Postal pa sem pozoren na silhueto zvončaste glave, za katero se mi je za trenutek za-

zdelo, da je rjave barve. Naslednje jutro je v soncu plavala pred mano ista raca na povojnem jezeru in v njej sem z lahkoto prepoznal samico navednega zvonca *Bucephala clangula*. Vse je bilo jasno videti: rjavo zvončasto glavo, svetel vrh kljuna, siv hrbet in sivo oprsje ločeno od glave z belim ovratnikom. Bilo jo je veselje pogledati, še bolj pa me je osrečila, ko se je kot na paradi najmanj desetkrat spreletela nizko nad mano in se spet vrnila na vodo. *Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13*

MALI ŽAGAR *Mergus albellus*

Dne 25.1.1985 sem pri jezu v Mariboru opazoval številne galebe, race in ponirke, ko sem nenadoma zagledal jato osmih rac, ki so priletele z vzhoda. Sedem sem jih določil kot sivke *Aythya ferina*, ena pa je bila skoraj popolnoma bela. Zaokrožile so nad jezem in odletele nazaj. Pri beli raci, določil sem jo kot samca malega žagarja *Mergus albellus*, sta se lepo videli dve črni lisi na glavi in nenavadna oblika glave v primerjavi z drugimi racami. To je moje prvo srečanje z malim žagarjem. *Ribič Andrej, Osojnikova 7, 62000 Maribor.*

TATARSKA ŽVIŽGALKA *Netta rufina*

Dne 23.5.1984 je bilo vetrovno, a sončno jutro. Z avtomobilom sem se pripeljal na nasip Ptujškega jezera pri Budini, kjer je sicer spust za čolne.

Odpiral se mi je čudovit razgled na vzvalovano jezero s stotinami rac. Ena je bila prav blizu obale, bila je samica tatarske žvižgalke *Netta rufina*. Počasi sem odprl vrata in v njihovem kritju opazoval stran plavajočo raco. *Franč Janžekovič, Bukovci 27, 62281 Markovci pri Ptujju.*

RDEČENOGA POSTOVKA *Falco vespertinus*

29.4.1985 sem ob Savi v Jaršah (Ljubljana) ujel v mrežo samico rdečenoega postovke, katero sem kasneje obročka-no izpustil. 11.5.1985 sem pri Dolenjem jezeru na Cerkniskem jezeru opazil na žici pet primerkov, pri vasi Martinjak pa tri primerke te vrste. Zadnji primerek v času preleta sem

opazoval 16.5.1985 ob Iščici na Ljubljanskem barju.

KOSEC *Crex crex*

Ko smo se pred leti, če zapiski ne lažejo 2.6.1979, vzpenjali na Brenginjski ali Kobariški Stol (1027 m), se nismo mogli načuditi temu, da kosec, ki smo ga doslej imeli malodane za močvirsko ptico, živi na takšni suhi travnati strmini okrog 900 metrov visoko. Na njegov značilni, na klepanje kose spominjajoči glas je naju z B. Magajno takrat opozoril pronicljivi prisluškovalec ptičjim glasovom D.Šere.

20.5.1982 se je kosec vztrajno oglašal na travnatem otoku sredi takrat že melioriranega (beri opustošena) šempaškega polja. S kasetofonom sem ga zvalil na bližino 6 metrov, potem ko sem posnel njegovo oglašanje. Ko sem se mu hotel povsem približati, se je dvignil nad travni horizont, kot kobilica nerodno frfotajoč, in poniknil kakih deset metrov stran. Odveč je pripovedovati, kolikokrat sem pretaknil bližnji gm, da bi našel skrito gnezdo, vendar zaman.

2.6.1983 sem se proti večeru na poti s Cerkniskega jezera ustavil na Planinskem polju. Kakšen vzvišen občutek, če je prva ptica, ki jo slišiš, ko stopiš iz avtomobila, ravno kosec. Spet sem stikal okrog gma, seve da brez uspeha.

20.6.1984 sem na Tolminskih Ravnah (924 m), ki ležijo na najlepši gledališki način med amfiteatralnimi hribi, zaslišal košček spev v osupljivi visokogorski akustiki. V družbi z J. Špiljkom me je pomanjkljivo in zmotljivo označena pot vodila nazaj čez Čadrg, tisti Čadrg, kate-rega grenko mehki rob izginja v nasprotno veduto kot pokrajina na Novi Gvineji. Naj je bila košenina še tako strma, spet sem pretaknil vsak gm in vsako ščavje, saj se je kosec ves čas izzivalno oglašal zdaj tukaj, zdaj tam.

V pogovoru z domačini sem izvedel nekaj nadvse zanimivih stvari. Domačini pravijo koscu krkljica, kar je seveda onomatopetično poimenovanje

prepelice, s katero ga hkrati zamenjujejo. Njegov krk-krk naznanja dež, pravijo. Prav dobro vedo, da gnezdi v travi, in ne pozabijo se pohvaliti, da gnezdo, kadar med košnjo nanj naletijo, vselej očuvajo. Tistega leta, ko smo se pogovarjali, s košnjo še niso pričeli, čakali so bolj stanovitnega vremena.

Zadnjič sem se srečal s koscem 19.6.1985, ponovno v družbi s kolegom Šeretom. Bilo je v Vasi ob Kolpi, spet tako, kot mi je najljubše: stopiš iz avta in ga zaslišiš kot neviden parnik, ki se oglašuje iz megle. *Iztok Geister, Naklo, Pokopališka 13.*

KOMATNA TEKICA *Glareola spec.*

25.5.1985, ko sem s kolegi iz društva Ixobryhus "stikal" po vedno zanimivih Sečoveljskih solinah, smo v zapuščenem bazenu za pridobivanje soli, kjer zdaj že skoraj tradicionalno gnezdi čigra, opazili obris ptice, ki nam je bila že od daleč videti nenavadna, celo eksotična. Stala je na blatni stezi sredi bazena in nas opazovala z negibnostjo kamna, medtem ko smo se ji previdno približevali. K sreči je bil obrobljen slinček pod njenim kljunom dobro opazen, tako da smo po njem že od daleč kaj kmalu prepoznali komatno tekico. Kasneje istega dne smo jo na tem področju videli še enkrat. To je bilo moje prvo srečanje s to že na pogled zanimivo ptico. Žal med vzletom nismo bili pozorni na določilvene posebnosti in tako ne morem reči, ali je bila opazovana rjavoperutna ali črnoperutna komatna tekica. *Davorin Tome, Jamova 66, Ljubljana.*

RJAVI GALEB *Larus fuscus*

6.6.1985 sem nad Cerkniskim jezerom pri Gorenji vasi opazil v zraku dva različna galeba, ki sta krožila in se tudi drugače obnašala kot meni znana rečni in srebrni galeb. Po velikosti sta bila med rečnim in srebrnim galebom. En primerek je imel perje obarvano kot je na sploh značilno za spolno nedozorele galebe. Drugi galeb je imel bel rep in temno zgornjo stran peruti. Konice letalnih peres so bile bele, tako da je v letu bila videti bela črta na koncu letalnih peres. Po daljšem opazovanju sem

ju določil za rjava galeba. Odletela sta proti zahodu. *Dare Šere, Glinškova ploščad 12, Ljubljana.*

KRIČAVA ČIGRA *Sterna sandvicensis*

Sistematična in dovolj pogosta opazovanja na določenem terenu s časom dajo popolnejšo sliko ornitofavne obravnavanega področja. Tako je možno registrirati večino redkih preletnikov, ki se pojavijo za nekaj dni ali samo ur.

Dne 9.7.1985 sem pri rednem popisu ornitofavne ob reki Dravi v Bukovcih pri Ptujju opazoval 3 odrasle primerke kričave čigre *Sterna sandvicensis*.

Ob prihodu sem opazil le eno kričavo čigro, ki je strmoglavljala v vodo. Po nekaj neuspešnih poskusih lova je pristala na majhnem prodišču, ki se je dvigalo iz vode. Tam sta v družbi navadnih čiger *Sterna hirundo* in rečnih galebov *Larus ridibundus*, počivali še drugi dve kričavi čigri.

Iz karte razširjenosti je razvidno, da živi več populacij na severu Evrope, in sicer na britanskih otokih, Danskem, Nizozemskem in v ZRN. Dobimo jo tudi v Sredozemlju (jug Francije, severna Tunizija) in okrog Črnega morja ter Kaspijskega jezera. Je selivec, ki se seli od julija do začetka oktobra, vrača pa se aprila in maja. Prezimuje v južni Gržiji, Turčiji, severovzhodni Afriki in Rdečem morju in v Perzijskem zalivu.

Pričakovati je, da pri selitvi severnoevropskih populacij posamezni primerki letijo čez naše področje.

Potrebno je le temeljiteje pregledovati jate čiger in galebov, ki se ponekod v severovzhodni Sloveniji pojavljajo v velikem številu in dobljeni rezultati so kar presenetljivi. *Franc Janžekovič, Bukovci 27, 62281 Markovci pri Ptujju.*

ČEBELAR *Merops apiaster*

Ko sem letos popisoval ptice nad Laškim, sem na Rebrnem pri bajtarju, ki se piše Adam Tone, v

veži med drugimi nagačenimi pticami videl čebelarja. Tone je povedal, da ga je pred približno 15 leti ustrelil v Stopcah. Na moje dodatno vprašanje je zatrdil, da spomladi. Po mojih rojstnih, a drugače pozabljenih krajih me je to jutro prijazno vodil Laščan Egon Šipek. V meglenem jutru 21.6.1985 naju je po šilcu žganja pozdravilo sonce šele tu na Rebrnem, ko se pot, ki naju je vodila prek Gabrna, prevesi dol k Reki.

Pomalicala sva že spet visoko gori ob razglednem Sv. Petru (526 m) in sestopila k skrivnostnemu slapu, imenovanem Lahorniški sopot, v Tevčah. Lahornica tu pada v zajetnem curku čez široko apnenčevo ustno v dopadljiv tolmun. Ko sva ob zapuščenem, duha poživljajočem mlinu slonela na brvi, sta kot na filmskem platnu priplesala na od sonca osvetljeno stopnjo siva pastirica in povodni kos. Lepšega sklepnega doživetja sedemurnega sprehoda mojemu sedemdesetletnemu sopotniku nisem mogel zaželeti. Skalila ga ni niti majhna, vendar vsiljiva mini elektrarna v kontejnerju nasproti častitljivega mlina. *Iztok Geister, Naklo, Pokopališka 13.*

MESTNA LASTOVKA *Delichon urbica*

Mestno lastovko *Delichon urbica* poznamo predvsem kot gnezdilko na stavbah v urbanih naseljih.

Redkejši so primeri gnezdenja na skalnih pečinah.

Zanimiv je primer gnezditve mestne lastovke v Novi vasi pri Markovcih,

kjer je kolonijsko gnezdišče, in sicer na mostu čez kanal HE Formin. Gnezdišče je zanimivo iz več pogledov. Lokacija je sredi polja, most je približno 3 metre od tal. Tudi postavitve gnezd nad samo vodno površino ni značilna za to vrsto.

Dodam naj še, da je okrog 180 gnezd na vzhodni in okrog 30 na zahodni strani. Zanimivo bi tudi bilo izvedeti, ali je tako velika koncentracija gnezd mestne lastovke pogostejši pojav. *Franc Janžekovič, Bukovci 27, 62281 Markovci pri Ptujju.*

MALI SLAVEC *Luscinia megarhynchos*

Dne 13.5.1984 sem v grmovju ob izviru reke Pivke v bližini gradu Kalec zaslišal znan ptičji glas. To je bilo melodično petje malega slavca, ki ga poznamo z letovanja v Istri. V deževnem vremenu v popoldanskih urah se je slavec zadrževal na sorazmerno izpostavljenem mestu v leskovju in živahno pel. To je bilo moje prvo opazovanje malega slavca na Pivki (580 nm.v.). Pozneje ga nisem več opazoval. *Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 KNEŽAK.*

MODRA TAŠČICA *Luscinia svecica*

Dne 27.7.1985 sem lovil v trstičju Dravograjskega jezera. Na posnetek rumenega vrtnika se je na moje presenečenje v mrežo ujel mladostni primerek modre taščice. Podatek je zanimiv s favnističnega vidika, saj gre za nekoliko zgodnji datum pojavljanja, morda celo za lokalno selitev. Kakorkoli že, je to izziv za prihodnje, kajti v dravograjskem trstičju je dovolj pogojev, da bi se modra taščica pojavila kot gnezdilka. Sicer pa velja pregovor: ena lastovka še ne prinese pomladi. *Franc Bračko, Gregorčičeva 27, Maribor.*

SLEGUR *Monticola saxatilis*

Dne 17.6.1984 sem se v oblačnem, dež ponujajočem vremenu z družino odpeljal na planino Pungrat pod Košuto z željo, da v tamkajšnjih jelovih gozdovih najdem triprstega detla *Picoides tridactylis*. Ko sem že ugle dal prijazno zelenico, je na poseki

pred planino preletel goličave črnobel detel brez rdečega podrepja. Skočil sem iz avtomobila in detla, bil je pravi, poiskal z daljnogledom na odmirajoči jelki. Ko je odletel globlje v gozd, sem se kajpak napotil za njim, a sem kaj kmalu odjenjal, saj daleč naokrog ni bilo videti in slišati ničesar.

V upanju, da bom videl še katerega, sem se nameril na planino Šijo (1631 m), kjer me je pod cesto ob staji presenetil navadni kupčar *Oenanthe oenanthe*. Še večje presenečenje pa me je čakalo za ovinkom, ko sem, spuščajoč se k naslednji planini, ki se ji reče Ilovka, opazil, da se je z bližine poti navkreber spreletela zamolklo rdeče modra ptica in sedla na neki zverženi grm. Kar verjeti nisem mogel, da res opazujem slegurja *Monticola saxatilis*, hkrati pa, priznam, sem se spričo tega, da tako imenitna ptica domuje tako blizu mojega doma, ne da bi jaz za to vedel, počutil nekoliko osramočenega. V mislih sem ga namreč vselej iskal v primorskih hribih, zdaj pa ga najdem v Karavankah. Seveda sem prepričan, da ni edini predstavnik svoje vrste na teh prisojnih meliščih Košute, kamor se s kolegom Sovincem odpravljava že nekaj let zapored, pa nikakor ne prideva do tega, da bi to tudi storila.

No, ta junijski dan je bil res kot naročen. V zadnjem gozdu pred Kofcami (1488) sem poskusil s kasetofonom izzvati morebitnega malega skovika *Glaucidium passerinum*. In glej ga šmenta, precej se je oglasil. Kar pridno je skovikal, a pokazati se vseeno ni maral. *Iztok Geister, Naklo, Pokopališka 13.*

BRŠKINKA *Cisticola juncidis*

Leta 1985 sem se mudil nekajkrat ob morju, med drugim zato, da preverim, kako jo je v letošnji izjemno ostrimi zimami odnesla brškinka. 30.1. je v Sečoveljah ob pogledu na od mraza ožgani osočnik sploh nisem pričakoval, četudi vem, da v trstičjih ob solinskih kanalih redno prezimuje. Pač pa sem jo pogrešal 5. in 6.6., ko sem pretaknil vse soline na zahodnem bregu stare Dragonje, da bi jo našel, vendar zaman. Oglasila se ni in tudi vedel je nisem. Šele v septembru je D. Šere ob sečoveljskem letališču naletel na slabotno terito-

rialnega samca. Poleg njega je ujel še dva mladostna primerka.

Tudi v Škocjanskem zatoku je letos ni bilo ne videti ne slišati, kot mi je zatrdil I. Škornik. Na červarskih travnikih sem jo iskal 19. 20. in 21. 4., vendar zaman, enako od 4. 4. do 4. 7. 12. 7. sva z A. Sovincem opravila ekskurzijo ob Mirni z namenom, da najdeva pojočega samca. In res sva na približno 10 km dolgi trasi trikrat zaslišala značilno cipcipanje. Dva samca sta pela v ustju Mirne, eden pa na polju nedaleč od edinega mostu. Slišati je bilo tudi preganjanje, videl sem tudi samico, vendar je bilo samčeve petje neizrazito. Ob cesti blizu farme sva videla tipično rumeno obarvanega mladiča. Iz povedanega je mogoče sklepati, da je brškinja v Istri doživela drastično zmanjšanje populacije, vendar ja katastrofo, kot je videti, vendarle preživela. Kajpak bodo leta, ki prihajajo, za spremljanje rasti njene populacije izjemno zanimiva, saj smo prvič(?), v šestdesetih letih, prav to zamudili. *Iztok Geister, 64202 Naklo, Pokopališka 13.*

SRPIČNA TRSTNICA *Acrocephalus scirpaceus*

15. 5. in 17. 5. 1985 je v grmovju pred Prirodoslovnim muzejem Slovenije v centru Ljubljane pela srpična trstnica. V tem času je ta vrsta na preletu. *Dare Šere, Glinškova ploščad 12, Ljubljana*

VRBJA LISTNICA *Phylloscopus collybita*

V domačem sadovnjaku sem 14. 12. 1984 opazil vrbjo listnico *Phylloscopus collybita*, kako si je iskala hrano! Ker sem se ji približal na zelo majhno razdaljo (ca. 5 m) in sem imel daljnogled, sem lahko razločno vedel črne noge, sivkast kljun in temne oči. Zelo zanimivo bi bilo vedeti, kaj je vplivalo na to, da se ni odselila. *Miran Ogrin, Hotinja vas 164, 62312 Slivnica.*

PLAŠICA *Remiz pendulinus*

29. 5. 1985 sem ob Iščici pri Igu zaslišal oglašanje plašice. Ker se je bližala nevihta, sem omenjeni predel obiskal ponovno 4. 6. 1985.

Samec se je oglašal in gradil gnezdo. Samice pa ni bilo videti. Ko sem 9. 6. 1985 ponovno obiskal to mesto, sem našel zapuščeno in nedograjeno gnezdo, ki je bilo na vrbi 6 metrov od tal. Ker samice ni bilo videti, domnevam, da je bil to samo poizkus gnezditve. 27. 7. 1985 sem v bližini ujel odraslega samca. (Glej tudi prispevek T. Jančarja v št. 21, op. ur.). *Dare Šere, Glinškova ploščad 12, Ljubljana.*

SNEŽNI STRNAD *Plectrophenax nivalis*

Dne 12. 11. 1984 sem šel na dravsko prodišče v Bukovcih. Nekoč strah vzbujajoča Drava je danes za zapornicami Ptujskega jezera bolj podobna potoku kot mogočni reki. Šele z jesenskim (v letu 1984) preoblikovanjem rečne struge so jo razširili. Sedanja globina vode pa je tolikšna, da jo v škornjih prebrodiš. Današnji popotnik bo tako naletel na skoraj izsušeno strugo strogih geometrijskih oblik. Šele reka Dravinja nekoliko izpolni dravsko strugo.

Na tem mestu, kjer se Dravinja izteka v Dravo, sem tega dne srečal samca snežnega strnada *Plectrophenax nivalis*. Ptica je bila v zimskem perju in prav zaupljiva. Na tem mestu sem običajno naletel na repnike, ščinkavce, zelence, vrabce in druge zrnojede ptice. *Franč Janžekovič, Bukovci 27, 62281 Markovci.*

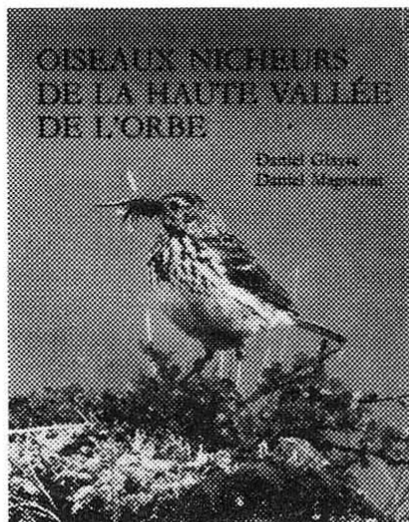
Nove knjige New books

OISEAUX NICHEURS DE LA HAUTE VALÉE DE L'ORBE (D. GLAYRE, D. MAGNENAT)
Nos Oiseaux, 1984 Switzerland

"Kaj za vruga nas briga ptičji svet neke visokogorske doline bogu za hrbtnom nekje med Francijo in Švico," poreče kateri izmed bralcev, ko objavljamo prikaz atlasa Orbeške doline ob vznožju Jure.

V letih 1980-82 sta navdušena ornitologa Glayre in Magnenat, drugače pa oba Daniela, v 322 dneh skartirala gnezdilce tega naravnega bazena, za kar sta porabila kar 2830 terenskih ur. Od 322 kvadratnih kilometrov jih je več kot 200 na švicarskem, ostali so na francoskem ozemlju. To je prvi poskus uresničitve tiste drzne zamisli o regionalnih atlasih, osnovanih na nacionalnem projektu, o katerem smo v *Acrocephalusu* pred časom že poročali. Atlas Orbeške doline je torej skartiran v mreži 1 x 1 km. Rezultati, kakršnikoli že so, za nas niso tako zanimivi, kot je zanimiva metoda dela, ki bo služila za vzor ne samo popisovalcem v Švici, ampak tudi pri nas in najbrž po vsem svetu.

Knjiga je razdeljena na uvod, v katerem so pojasnjeni metodologija in osnovne geografske danosti prouče-

vanega področja, na poglavje, ki obravnava ekologijo doline, na osrednji del s komentiranimi prikazi gnezdilcev in na poglavje, ki govori o varstvu obravnavanega predela. 95 zemljevidov pojasnjuje razširjenost potrjenih gnezdilcev, 8 verjetnih in 11 možnih gnezdilcev je prikazanih posebej, dodana so opazanja drugih vrst.

Knjiga je izredno funkcionalno urejena. Dolina je v uvodu predstavljena z dvema navdušujočima posnetkoma iz zraka, z natančnim zemljevidom in zemljevidno mrežo obravnavanega predela. Zemljevidni raster za vsako vrsto je pripravljen izredno plastično (s senco, ki predstavlja gorovje, edinim vodotokom in tremi jezeri) in pregledno (le z dvema velikostnima razredoma distribucijskih pik).

Knjigo priporočam vsakemu popisovalcu ptic in še zlasti tistim srečnežem, ki se bodo v bližnji prihodnosti lotili tako čudovitih regionalnih projektov, kot so v Sloveniji Triglavski narodni park, Prekmurje, Ljubljansko barje, Cerknjsko jezero, če naštejemo le nekaj najbolj vabljivih izzivov.

Nejevernim Tomažem dolgujem za konec še tale odgovor: "Orbeške doline najbrž ne bom videl nikdar. Vedno pa bom imel pred očmi čudovito knjigo o njenih pticah." *Iztok Geister, Naklo, Pokopališka 13*

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na fotografiji iz prejšnje slikovne urednice je begavec pribe *Vanella vanellus*, ki ga je fotografirala Damijana Ota.

Foto trenutek
Camera's eye view.

MALI DEŽEVNIK *Charadrius dubius*

Fotografiran spomladi 1980 v bližini Dobrove na prodiščih Malega grabna s 500 mm objektivom.

To simpatično ptico, ki s svojim gibanjem še najbolj spominja na navito otroško igračko, si je za motiv izbralo že veliko fotografov. Regulacijski posegi na vedno večjem številu slovenskih rek žal manjšajo število prodišč, na katerih deževnik lahko gnezdi. Še pred petimi leti sem deževnike lahko opazoval na prodišču, oddaljenem od mojega doma le deset minut hoje. Danes je tudi kolo že prepočasno, do prvih prodišč, kjer gnezdiijo, se moram peljati z avtomobilom.

FOTO: Benjamin Tome

VSEBINA

CONTENTS

Moraliteta o gosih	33	Morality about geese
Rdečenogi martinec <i>Tringa totanus</i> gnezdi v Sloveniji	35	Redshank <i>Tringa totanus</i> breeds in Slovenia
Ali mala cipa <i>Anthus pratensis</i> gnezdi v Sloveniji?	37	Does Meadow Pipit <i>Anthus pratensis</i> breed in Slovenia?
Kolonija sive čaplje <i>Ardea cinerea</i> v Bišu ogrožena	38	A threat to the Grey Heron <i>Ardea cinera</i> colony at Biš
Planinski orel <i>Aquila chrysaetos</i> gnezdi tudi v slovenskem Primorju	40	Golden Eagle <i>Aquila chrysaetos</i> breeds also in littoral Slovenia
Mali strnad <i>Emberiza pusilla</i> ugotovljen v Sloveniji	41	Little Bunting <i>Emberiza pusilla</i> con- firmed in Slovenia
Od kod ovratniški papagajček <i>Psitta- cula krameri</i> na slovenski obali?	44	How can Ring-necked Parakeet <i>Psittacula krameri</i> occur on the slovene coast?
Iz ornitološke beležnice:	46	From ornithological notebbok:
<i>Gavia arctica</i> , <i>Podiceps auritus</i> , <i>Ardeola ralloides</i> , <i>Egretta alba</i> , <i>Anser albifrons</i> , <i>Ciconia nigra</i> , <i>Anas clypeata</i> , <i>Bucephala clangula</i> , <i>Mergus albellus</i> , <i>Netta rufina</i> , <i>Falco vespertinus</i> , <i>Crex crex</i> , <i>Glareola spec.</i> , <i>Larus fuscus</i> , <i>Sterna sandvicensis</i> , <i>Merops apiaster</i> , <i>Delichon urbica</i> , <i>Luscinia megarhynchos</i> , <i>Luscinia svecica</i> , <i>Monti- cola saxatilis</i> , <i>Cisticola juncidis</i> , <i>Acrocephalus scirpaceus</i> , <i>Phylloscopus colly- bita</i> , <i>Remiz pendulinus</i> , <i>Plectrophenax nivalis</i>		
Nove knjige	52	New books
Skrivnostna fotografija	52	Mystery photograph